

Visioita tulevaisuuteen

Tutkimusjohtaja, VTT Aija Kettunen
Sosiaalitalouden tutkimuskeskus,
Kuopion yliopisto ja Diakonia-ammattikorkeakoulu

Itä-Suomen sosiaalityön päivät
13.11.2006, Mikkeli

**SOSIAALITALOUDEN
TUTKIMUSKESKUS**

www.diak.fi/sosiaalitalous

Sosiaalipalvelut tulevaisuudessa?

Ikääntyminen

- eläkemenot yhä suurempi osuus verotuloista
- vanhuspalvelujen tarvetta ja kustannuksia

Köyhyyden, syrjäytymisen ja moniongelmaisuuuden yleistyminen

- palvelutarvetta ja kustannukset

Miten tilanne hallitaan, miten niukat resurssit käytetään?

Vaikka esim. PARAS-hankeen tavoitteena laadukkaiden ja asukkaiden saatavilla olevien palvelujen varmistaminen koko massa...

1. pyritään vähentämään kustannuksia

- tuottavuutta palvelutuotantoon
- kilpailulla tehokkuutta

2. pohditaan julkisen vastuun siirtämistä yksityiselle

- mitä palveluja järjestetään julkisilla varoilla
- asiakas maksamaan itse enemmän

1. Kustannusten vähentäminen

***Mistä
sosiaalipalvelujen
tuottamisessa on
kysymys talouden
näkökulmasta?***

***Miten resursseilla saadaan
mahdollisimman paljon?***

Kustannukset
Resurssit

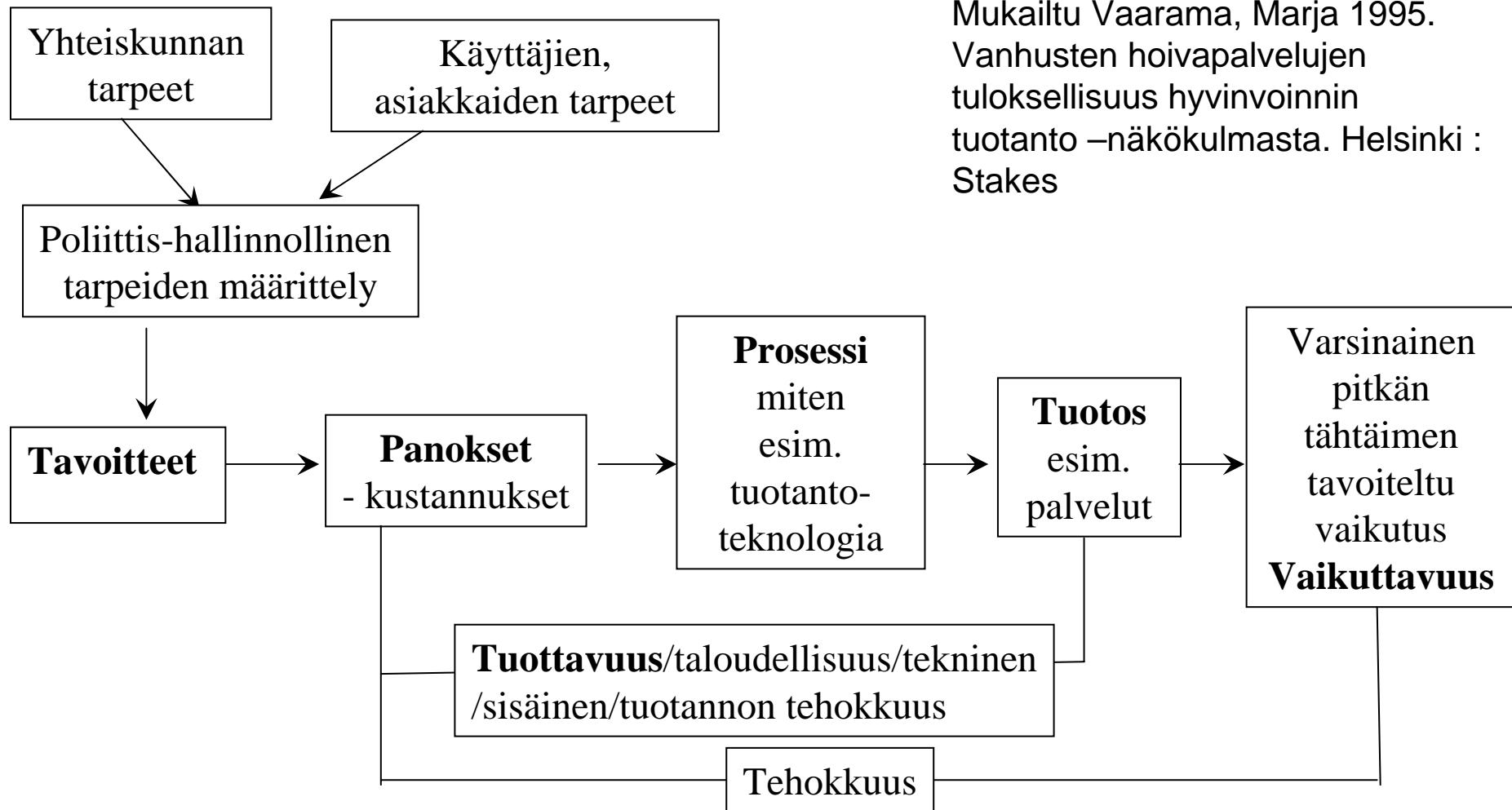
Prosessi/
teknologia
•organisaation toiminta
•johtaminen
•yms.

Tuotokset

Vaikuttavuus

Mitä on tehokkuus julkisissa palveluissa, myös sosiaalipalveluissa?

Rajallisilla resursseilla mahdollisimman paljon tavoiteltua **vaikutusta = vaikuttavuutta**

***Mistä
sosiaalipalvelujen
tuottamisessa on
kysymys talouden
näkökulmasta?***

Millä tavalla?

Organisointi: Miten se on parasta toteuttaa?

- Julkinen tuottaa
- Julkinen **hankkii yksityisiltä tuottajilta:** ostopalvelut kilpailuttamalla
- Julkinen rahoittamaa
- Julkinen tukee tuotantoa tai hankkimista: esim. tuet järjestöille, palvelusetelit, tuet käyttäjille (mm. omaishoidon tuki)
- Sääntelyllä (esim. laadun valvonta)
- Informaatio-ohjauksella (esim. tiedotus, ohjaus)

***Miten resursseilla saadaan
mahdollisimman paljon?***

Kustannukset
Resurssit

Prosessi/
teknologia
•organisaation toiminta
•johtaminen
•yms.

Tuotokset

Vaikuttavuus

Kilpailulla tuottavuutta ja tehokkuutta: Kunta kilpailuttaa ja ostaa asukkailleen

- Jos hintakilpailua → tuottavuutta
- Jos kilpailua ja hankintaosaamista (mm. laatukriteerit) → vaikuttavuutta → tehokkuutta

- Tilaajavastuu kunnalla: mm. laatu, jatkuvuus asiakkaalle
- Epäjatkuvuus palveluketjussa haasteena
 - sopimukset
 - tuottajan liiketaloudelliset intressit
- Vaara, että siirrytään julkisesta monopolista
 - yksityiseen monopoliin
 - hinta ↑, laatu ?
 - oligopoliin
 - kartelli → hinta ↑, laatu ?
 - kilpailu → hinta ↓, laatu ?, tuotannon **jatkuvuus** ?
- Myös **omaa tuotantona** verrokkina, ”vakuutuksena”

Asiakas kilpailuttaa itse – palveluseteli

-
2. Julkinen vastuu → yksityinen vastuu
 - 2.1 Mitä palveluja järjestetään julkisilla varoilla?

Mistä sosiaalipalvelujen tuottamisessa on kysymys talouden näkökulmasta?

Miksi toimintaa tarvitaan? Tavoitteet

Tehokkuusperustelut: lisää yhteiskunnan tehokkuutta, koska markkinat epäonnistuvat
Oikeudenmukaisuusperustelut

- tuen tai palvelujen saanti
- kustannusten jakautuminen

Millä tavalla?

Organisointi: Miten se on parasta toteuttaa?

- Julkinen tuottaa
- Julkinen **hankkii yksityisiltä tuottajilta:** ostopalvelut kilpailuttamalla
- Julkinen rahoittamaa
- Julkinen tukee tuotantoa tai hankkimista: esim. tuet järjestöille, palvelusetelit, tuet käyttäjille (mm. omaishoidon tuki)
- Sääntelyllä (esim. laadun valvonta)
- Informaatio-ohjauksella (esim. tiedotus, ohjaus)

Miten resursseilla saadaan mahdollisimman paljon?

Kustannukset
Resurssit

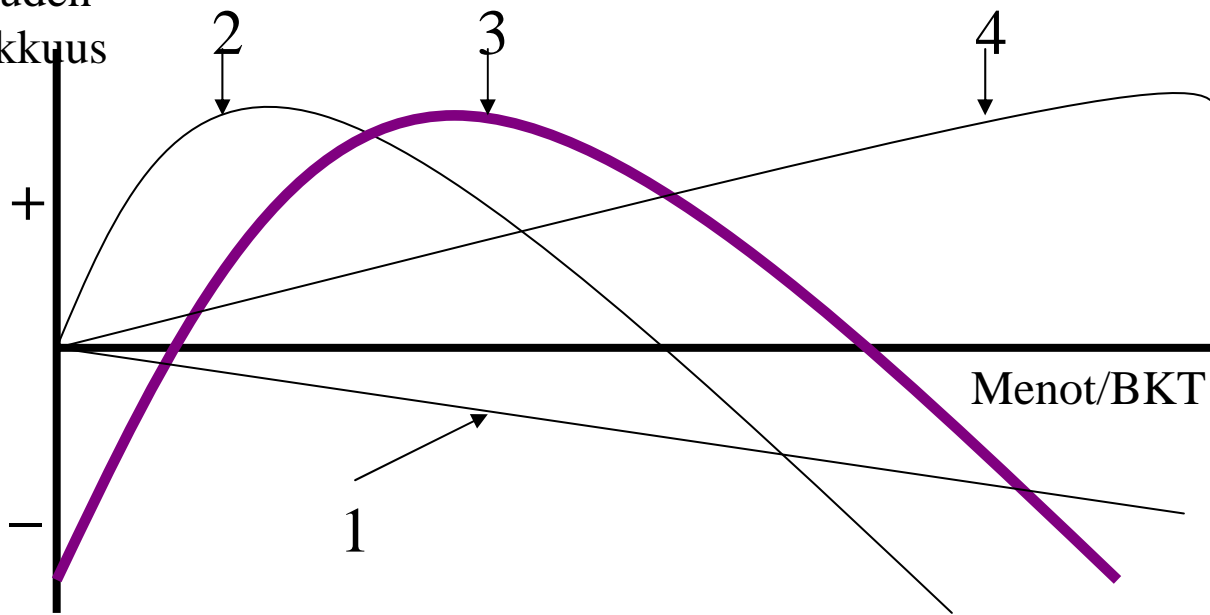
Prosessi/
teknologia

- organisaation toiminta
- johtaminen
- yms.

Tuotokset

Vaikuttavuus

Talouden
tehokkuus

Kuinka julkisten menojen eri komponentit vaikuttavat (kansantalouden) tehokkuuteen

Menokategoria	Vaikutus
(1) Korkomenot	Aina haitaksi taloudelliselle kasvulle
(2) Esim. vanhuudenturva, turva työkyyttömyyden varalta	Hyväksi, mikäli menoja on rajoitettu, muutoin haitaksi
(3) Sosiaaliturva: vammaisuus, syrjäytyminen, perheet ja lapset, työttömyysturva	Hyväksi, mikäli eivät ole liian alhaiset tai liian korkeat: tukevat taloutta, ehkäisevät suurempia kustannuksia
(4) Koulutus, T&K, terveydenhuolto, aktiiviset työmarkkinatoimenpiteet	Aina hyväksi, edellyttäen kuitenkin ettei käytetä erittäin suuria summia

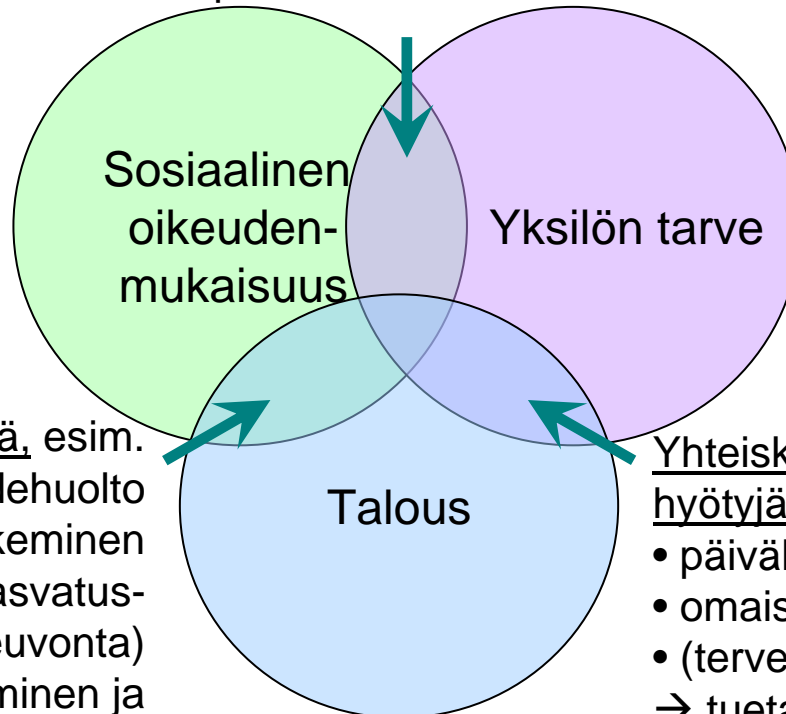
Lähde: Public finances in EMU 2002 Euroopan Komissio (2002: 85)

(Toimeentuloa ja) huolenpitoa, kun ei itse kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellytyksiä esim.

- vanhuspalvelut
- vammaispalvelut
- lastensuojelu

→ tarjotaan tai järjestetään,
koska pidetään oikeudenmukaisena

**Mitä
sosiaalipalveluja
pitäisi tuottaa?
Miksi?**

Ennaltaehkäisevää, esim.

- päihdehuolto
- perheitten tukeminen
(lastensuojelun tukitoimet, kasvatus- ja perheneuvonta)
- sosiaalinen työllistäminen ja kuntouttaminen

→ kannustetaan, houkutellaan,
"pakotetaan"

→ vältetään pahemmilta/kalliimilta ongelmilta

Yhteiskunnalle/yhteisölle
hyötyjä tuottavaa, esim.

- päivähoito
 - omaishoidon tukeminen
 - (terveydenhuolto, koulutus)
- tuetaan käyttöä
→ kannattaa pitkällä
tähtäimellä ja laajalla alueella

2. Julkinen vastuu → yksityinen vastuu
2.2 Asiakas maksamaan itse
enemmän?

Vastuuta kustannuksista asiakkaalle: Asiakas maksamaan itse enemmän

- hinta ei saa estää ”*ihmisarvoisen elämän edellytysten hankkimista*” → perustuslain vastainen
 - mitkä ovat ihmisarvoisen elämän edellytykset?
 - tulo/omaisuussidonnaisia maksuja – monimutkaisia
 - oikeudenmukaisuus?
- onko palvelun käyttäminen (yhteis)kunnan kannalta pidemmän päälle hyödyllistä
 - mitä suurempi maksu, sitä vähemmän kannustaa käyttämään

Palveluseteli – ”kohdennettua ostovoimaa”

- asiakas valitsee – ”kilpailuttaa”
- valinnanvapaus lisääntyy
- asiakas maksaa palvelun hinnan ja setelin arvon välisen erotuksen
- asiakkaan ”omavastuu” riippuu setelin arvoista ja palvelun hinnasta

Soveltuu

- kun asiakas kykenevä valitsemaan ja valvomaan laatua
- kun vaihtoehtoisia palveluntarjoajia on valittavana (= valinnanvaraa ja kilpailua)

Uhka: hinnat kallistuvat

- tuki siirtyy hintoihin (esim. Kelan korvaus lääkäripalkkiosta)

Kunnalla myös omaa tuotantoa → tiedetään, mitä tuottaminen vaatii ja maksaa

Vakuutusjärjestelmät

Asiakas – palveluntuottaja - maksaja

Uhka:

- Johtaa helposti liikaan/tarpeettomien palvelujen tuotantoon
- Kokonaiskustannukset kasvavat: esim. USA:n terveydenhuolto
 - palveluntuottaja tarjoaa/myy ”kaiken mahdollisen”
 - asiakas tyytyväinen tai ei pysty arvioimaan tarvetta
 - maksajan vaikea kontrolloida